

Asia: VN/1347/2021

Oikeudenkäyntikulutyöryhmän mietintö

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

HELSINGIN HOVIOIKEUS

29.6.2022

Oikeusministeriölle

Viite: Oikeusministeriön lausuntopyyntö, dnro VN/1347/2021

Asia: Hovioikeuden lausunto oikeudenkäyntikulutyöryhmän mietinnöstä

Hovioikeus lausuu oikeusministeriön lausuntopyyntöön seuraavan.

Oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 8 b §:n muutos

Hovioikeus puoltaa ehdotettua muutosta seuraavin lisähuomautuksin ja poikkeuksin.

Hovioikeus toteaa, että pääsääntöisesti oikeusjärjestyksen on kuitenkin ensi sijassa suojattava riita-asiassa oikeassa olevaa tahoja eli jutun voittajaa (häviöjä maksaa -periaate). Jatkovalmistelussa tulisi huolehtia siitä, että häviöjä maksaa -periaatteesta ei poiketa liian matalalla kynnyksellä.

Säännöksen soveltamiskynnyksen osalta hovioikeus kiinnittää huomiota siihen, että mietinnön kannanotot säännöksen soveltamiskynnyksestä ovat jossain määrin ristiriitaisia. Toisaalta mietinnössä todetaan, että muutoksella olisi tarkoitus puuttua kohtuuttomimpiin kulutilanteisiin ja että kyse olisi jatkossakin poikkeussäännöksestä, kun taas toisaalta säännöksen soveltamiskynnys on mietinnössä asetettu suhteellisen alhaiseksi. Säännöskohtaisten perusteluiden mukaan ”riittävää olisi, että yhden tai useamman kohtuullistamista puoltavan tekijän painoarvo olisi kokonaisarvioinnissa kohtuullistamista vastaan puhuvien arviointiperusteiden painoarvoa suurempi.” Perustelu viittaa siihen, että pienikin ero kohtuullistamista puoltavien ja sitä vastaan puhuvien perusteiden painoarvossa johtaisi kohtuullistamiseen.

Hovioikeus kiinnittää huomiota siihen, että mietinnön perustelut ja lakiehdotuksen sanamuoto ovat ristiriitaisia sen osalta, ovatko esitetyt kohtuullista puoltavat tekijät vaihtoehtoisia vai tuleeko kaikkien kohtuullistamista puoltavien perusteiden täytyä, jotta korvausvelvollisuutta voidaan kohtuullistaa. Säännöskohtaisissa perusteluissa esitetty kannanotto, ”ettei kuitenkaan edellyttäisi, että niistä [tekijöistä] jokainen puoltaisi kohtuullistamista”, viittaa tekijöiden vaihtoehtoisuuteen. Mikäli tarkoituksena on se, että kriteerit ovat vaihtoehtoisia eivätkä kumulatiivisia, hovioikeus toteaa, että lakiehdotuksessa sana ”ja” korvataan sanalla ”tai”.

Mietinnössä lain nykyinen sanamuoto, jonka mukaan tuomioistuin ”voi” alentaa oikeudenkäyntikulujen määrää, ehdotetaan korvattavaksi pakottavalla sanamuodolla ”tulee” alentaa. Hovioikeus kiinnittää huomiota siihen, että vaikka tuomioistuimella olisi velvollisuus soveltaa säännöstä aina sen soveltamisedellytysten täytyessä, säännöksen sanamuodon tulisi myös sallia tuomioistuimen harkintavallan käyttö. Sanottu tuomioistuimen harkintavalta tulisi hovioikeuden arvion mukaan tuoda lakiehdotuksen sanamuodossa esille. Ehdotettuun oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 8 b §:ään tulisi lisätä sanat ”tuomioistuimen harkinnan mukaan”. Näin ollen säännös voisi olla muodossa:

Tuomioistuimen tulee viran puolesta alentaa asianosaisen maksettavaksi tuomittavien oikeudenkäyntikulujen määrää, jos tuomioistuimen harkinnan mukaan asianosaisen velvoittaminen korvaamaan vastapuolen oikeudenkäyntikulut olisi oikeudenkäyntiin johtaneet seikat, asianosaisten asema tai asian merkitys huomioon ottaen kokonaisuutena arvioiden kohtuutonta.

Vaikka muutoksen vaikutuksien voidaankin arvioida hovioikeudessa olevan pienempiä kuin käräjäoikeudessa, hovioikeus ei kuitenkaan yhdy mietinnössä esitettyyn arvioon siitä, että säännösmuutos vähentäisi tarvetta valittaa hovioikeuteen. Säännöksen muuttamisen voidaan päinvastoin arvioida ainakin jossain määrin lisäävän oikeudenkäyntikuluja koskevia valituksia.

Ottaen huomioon, että muutoksen on nimenomaisesti katsottu saattavan johtaa riita-asioiden määrän kasvuun, ei hovioikeus pidä kestäväenä ratkaisuna sitä, ettei muutoksen toteuttaminen mietinnössä todetu tavoin vaikuttaisi tuomioistuinten määrärahoihin. Tuomioistuinten työmäärän

lisäämistä ilman vastaavaa resurssien lisäystä johtaa oikeudenkäyntien pitkittymiseen entisestään, mitä ei voi pitää hyväksyttävänä lopputuloksena.

Ehdotettu oikeudenkäymiskaaren 15 luvun 14 §

Hovioikeus puoltaa ehdotettua muutosta.

Tulevan oikeudenkäynnin arvioitujen kustannusten voidaan katsoa olevan olennainen tekijä tehtäessä päätöstä siitä, nostetaanko kanne vai ei. Tähän nähden voidaan pitää perusteltuna, että kyseinen arvio olisi annettava kaikille sen antamisvelvoitteen piiriin kuuluville riippumatta siitä, ovatko he tietoisia oikeudestaan saada kyseinen arvio pyydettäessä.

Lausunnon valmistelu

Lausuntoa on hovioikeudessa valmistellut määräaikainen hovioikeudenneuvos Linda Jussilainen.

Hovioikeuden presidentti

Asko Välimaa

Rantala Anssi
Helsingin hovioikeus